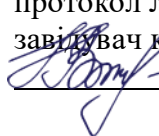

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри педагогіки та
психології дошкільної та початкової
освіти
протокол № 1 від 29 серпня 2024 р.
завідувач кафедри
 (Наталія ВОРОПАЙ)

**СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
ОК 5 Менеджмент в системі дошкільної освіти**

Освітня програма «Дошкільна освіта» другого (магістерського) рівня вищої освіти
Спеціальність 012 Дошкільна освіта
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Івано-Франківськ, 2024

Назва освітньої компоненти	ОК 6 Менеджмент в системі дошкільної освіти
Викладач (і)	Романович Оксана Михайлівна – директор Херсонського закладу дошкільної освіти № 10 санаторного типу Херсонської міської ради
Посилання на сайт	https://ksuonline.kspu.edu/course/view.php?id=3945
Контактний тел.	0996418365
Е-mail викладача:	detsad1011@ukr.net
Графік консультацій	Щотижня протягом семестру (четвер)

1. Анотація до курсу. Програма вивчення обов'язкової освітньої компоненти «Менеджмент в системі дошкільної освіти» укладена відповідно до освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня підготовки спеціальності 012 Дошкільна освіта. Предметом вивчення освітньої компоненти є теоретичні засади управління в системі дошкільної освіти; наукові знання про принципи, методи, прийоми, форми управлінської діяльності. Опановуючи перелік знань, умінь і навичок, здобувачі вищої освіти мають актуалізувати знання з курсів «Психологія загальна», «Психологія управління», «Дошкільна педагогіка», що сприятиме в подальшому формуванню професійної компетентності керівника закладу дошкільної освіти.

2. Мета навчальної дисципліни: Забезпечення теоретичної і практичної підготовки до управлінської діяльності в системі дошкільної освіти. З'ясування особливостей організації дошкільної освіти в Україні, озброєння кожного випускника комплексом сучасних управлінських знань, умінь і навичок, формування професійних компетенцій.

Завдання навчальної дисципліни:

- озброєння знаннями, уміннями, навичками в галузі організації роботи з дошкільної освіти і управлінні нею на різних її рівнях; вивчення теоретичних основ і передового досвіду управління в системі дошкільної освіти; ознайомлення з історією організації дошкільної справи в нашій державі; вивчення методів і прийомів керівництва колективом працівників дошкільного закладу;
- формування у майбутніх фахівців активної життєвої позиції, високої свідомості, прагнення керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості;
- розвиток здібностей, формування професійних вмінь планувати методичну роботу в закладі дошкільної освіти та відділі освіти, організувати діяльність педагогів та керівників відповідно до плану, надавати методичну допомогу працівникам дошкільної освіти, використовувати досвід кращих керівників ЗДО.

3. Компетентності та програмні результати навчання.

Інтегральна компетентність	Здатність компетентно розв'язувати складні задачі й проблеми в організації та моніторингу освітнього процесу в системі дошкільної освіти або в процесі навчання фахівців із дошкільної освіти в закладах вищої освіти, що
-----------------------------------	---

	передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>КЗ-1. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>КЗ-2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>КЗ-5. Здатність працювати в команді.</p> <p>КЗ-7. Здатність виявляти, ставити й вирішувати проблеми.</p>
Спеціальні компетентності (КС)	<p>КС-2. Здатність здійснювати методичний супровід освітньої діяльності закладу дошкільної освіти.</p> <p>КС-4. Готовність до організації фінансово-господарської діяльності закладів дошкільної освіти.</p> <p>КС-5. Здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема, інклюзивної освіти.</p> <p>КС-6. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності вихователів, батьків, громадськості.</p> <p>КС-7. Здатність до організації співпраці закладу дошкільної освіти з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців до партнерства з батьками.</p> <p>КС-8. Здатність здійснювати нормативно-правове регулювання діяльності закладу дошкільної освіти, керуючись законодавчими документами та основами професійної етики.</p>
Програмні результати навчання	
ПР-2	Впроваджувати інформаційні та комунікаційні технології і генерувати нові ідеї в організації освітнього процесу закладів дошкільної освіти різного типу.
ПР-5	Організувати методичний супровід освітньої діяльності в мультикультурному середовищі закладу дошкільної освіти для формування в дітей поваги до різних національностей та здатності до взаємодії.
ПР-7	Знати і використовувати в практичній діяльності законодавчу базу дошкільної освіти.
ПР-12	Уміти планувати та координувати фінансово-господарську діяльність закладів дошкільної освіти

4. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Кількість годин	I сем. – 16 год.	I сем. – 14 год.	I сем. – 60 год.

5. Ознаки курсу

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс (рік)	Нормативний/
----------------	---------	---------------	------------	--------------

			навчання)	вибірковий
2024-2025	I	Дошкільна освіта	II	Обов'язкова компонента освітньої програми

6. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

Технічне оснащення освітнього процесу є достатнім для проведення занять згідно з програмою.

Освітній процес забезпечено навчальною, методичною та науковою літературою на паперових та електронних носіях.

7. Політика курсу

7.1. Визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті, здійснюється відповідно до «Порядку визнання у Херсонському державному університеті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти»

<https://www.kspu.edu/Legislation/educationalprocessdocs.aspx>

Пропозиції курсів з неформальної та інформальної освіти подано у п.8 силабусу (схема курсу) у завданнях до відповідних тем.

7.2. Під час вивчення курсу здобувачі мають системно виконувати індивідуальні завдання (самостійно або під час практичних занять) з дотриманням правил академічної доброчесності, надавати посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права; надавати достовірну інформацію про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

7.3. Відповідно до наказу № 281-Д 29.06.2023 «Про введення в дію рішення вченої ради ХДУ від 29.06.2023 про затвердження Загальних політик використання штучного інтелекту в навчанні, викладанні й дослідженнях у Херсонському державному університеті» та рекомендацій «Загальної політики використання штучного інтелекту в навчанні, викладанні й дослідженнях у Херсонському державному університеті» врахувати, що порушення норм академічної доброчесності та етики **позначатиметься на зниженні оцінювання результатів виконаної роботи.**

Варто врахувати, що дозволено, що заборонено з використання ШІ:

ШЛЯХИ І СПОСОБИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАВЧАННІ:

- написання коду з мов програмування з наступною перевіркою та уточненням;
- визначення найкращих альтернатив серед багатьох варіантів за уточнюючими критеріями (з урахуванням існуючих обмежень) для прийняття рішення;
- генерування завдань для перевірки власних знань за певними темами для самопідготовки до форм контролю;
- генерування тексту для аналізу його;
- генерування (пошук) інформації відповідно до запиту;
- підготовка (за потреби) засобів візуалізації результатів курсової / кваліфікаційної роботи (колекції, програми, відеоролики, комп'ютерні презентації тощо) (зокрема, для мистецьких спеціальностей);
- розвиток критичного мислення, шляхом аналізу й порівняння відповідей ШІ з перевіреними джерелами інформації; 4
- генерування ідей, що надалі будуть розвинені здобувачем вищої освіти самостійно;
- перекладання з однієї мови на іншу;
- вивчення іноземних мов (миттєвий зворотний зв'язок із вимови, граматики і словникового запасу);
- реставрування світлин;
- допомога здобувачам навчатися у своєму власному темпі, співпрацювати один з одним і мати повний доступ до освітніх ресурсів в

цифровому середовищі.

НЕ РЕКОМЕНДОВАНО використовувати штучний інтелект у навчанні в таких видах діяльності:

- виконуючи контрольні заходи (поточного, тематичного, підсумкового контролю, зокрема під час заліково-екзаменаційної сесії);
- під час написання есею на задану тематику (есе повинно містити власні враження, обґрунтування та міркування з конкретного приводу чи питання. Для здобувачів це самостійна творча робота аналітичного, оповідального, описового, рефлексивного, критичного характеру, тому згенерований ШІ текст, що не містить власних міркувань, аналізу і критики, не може бути представлений як авторське есе);
- виконуючи розрахункові завдання (генеративні платформи загального призначення можуть виконувати (на поточному етапі розвитку) прості обчислення на рівні арифметичних дій та не складних перетворень, тому розв’язування задач та виконання розрахункових робіт буде містити логічні помилки, суперечності. Для розрахунків краще використовувати інструменти ШІ спеціального призначення (наприклад, Wolfram|Alpha);
- публікуючи повідомлення зі згенерованими зображеннями (зокрема, у соціальних мережах згенероване зображення є ілюстрацією і знецінює реальність та важливість повідомлення / новини, а також сприймається як вигадана історія)

8. Схема курсу

Тиждень, дата, години	Тема, план, кількість годин (аудиторної та самостійної)	Форма навчального заняття	Список рекомендованих джерел (за нумерацією розділу 10)	Завдання	Максимальна кількість балів
Модуль 1. Теоретичні основи управління в системі дошкільної освіти					
	<p>Тема 1. Організаційно-правові засади функціонування системи дошкільної освіти в Україні (лк - 4 год., практ. – 2 год.)</p> <p>План лекції 1</p> <p>1. Структура навчальної дисципліни «Менеджмент в системі дошкільної</p>	Лекція, практичне	1, 2, 4, 6, 8, 14, 15, '18, 19. 21,22, 27, 29	<p>Практичне заняття 1</p> <p>Практичні завдання:</p> <p>Практична робота здобувачів освіти з планами роботи ЗДО на навчальний рік. На основі аналізу плану визначити тип ЗДО та пріоритетний напрямок його</p>	5 балів

	<p>освіти».</p> <p>2. Мета і завдання курсу, очікувані результати навчання.</p> <p>3. Завдання дошкільної освіти в Україні.</p> <p>4. Принципи освіти в Україні.</p> <p>Тема 1. Організаційно-правові засади функціонування системи дошкільної освіти в Україні План лекції 2</p> <p>5. Державні документи, що регулюють діяльність системи освіти.</p> <p>6. Аспекти функціонування системи дошкільної освіти.</p> <p>7. Концепція дошкільного виховання в Україні про головні завдання виховання.</p> <p>8. Історичний аспект управління розвитком дошкільної освіти в Україні.</p>			<p>роботи.</p> <p>Визначити права і обов'язки керівника.</p>	
	<p>Тема 1. Організаційно-правові засади функціонування системи дошкільної освіти в Україні (самост. – 10 год.)</p>	<p>Самостійна робота</p>	<p>1, 30</p>	<p>Питання для самостійного опрацювання: Проаналізувати та скласти коротку анотацію на документ «Методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах дошкільної освіти (наказ Державної служби якості освіти України від 30.11.2020 № 01-11/71)»</p>	<p>5 балів</p>
	<p>Тема 2. Органи управління дошкільною освітою (лк - 2 год., практ. – 2 год.) План лекції 3</p> <p>1. Повноваження дошкільного закладу.</p>	<p>Лекція, практичне</p>	<p>3, 5, 7, 24, 25</p>	<p>Практичне заняття 2 Практичні завдання: Ознайомтеся з орієнтовним переліком знань, умінь і якостей сучасного керівника ЗДО.</p>	<p>5 балів</p>

	<p>2. Типи ЗДО та їх характеристика.</p> <p>3. Статут ЗДО, заснованих на різних формах власності.</p> <p>4. Значення та зміст Положення про дошкільний заклад та Статут ЗДО.</p> <p>5. Державні документи та підзаконні акти про права і обов'язки директора ЗДО.</p>			<p>Представити розроблені пам'ятки контролю.</p> <p>Питання для аналізу пам'ятки контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вид контролю; які методи контролю передбачено застосовувати; • чи ознайомлено вихователів з питаннями пам'ятки заздалегідь; • де і як планується оприлюднювати результати контролю. 	
	<p>Тема 2. Органи управління дошкільною освітою (самоств. – 10 год.)</p>	<p>Самостійна робота</p>	<p>3, 5, 7</p>	<p>Питання для самостійного опрацювання:</p> <p>Повноваження Міністерства освіти і науки України в системі дошкільної освіти.</p> <p>Органи управління освітою, підпорядковані обласним, міським, районним державним адміністраціям та органами місцевого самоврядування, їх повноваження.</p>	<p>5 балів</p>
	<p>Тема 3. Атестація педагогів ЗДО (лк - 2 год., практ. – 2 год.)</p> <p>План лекції 4</p> <p>1. Нормативно-правова база атестації педагогічних працівників ЗДО.</p> <p>2. Завдання атестації педагогів ЗДО.</p> <p>3. Кваліфікаційні категорії та педагогічні завдання.</p> <p>4. Етапи проходження атестації.</p>	<p>Лекція, практичне</p>	<p>9, 10, 16, 17, 30</p>	<p>Практичне заняття 3</p> <p>Практичні завдання:</p> <p>Схарактеризуйте діяльність педагогів у між атестаційний період. Складіть глосарій інноваційних форм методичної роботи, поданих у статті.</p> <p>Підготувати повідомлення «Підвищення кваліфікації педагогічних кадрів».</p>	<p>5 балів</p>

	5. Процедура проведення атестації. 6. Атестаційна комісія: склад, обов'язки членів.				
	Тема 3. Атестація педагогів ЗДО (самост. – 10 год.)	Самостійна робота	17, 16	Питання для самостійного опрацювання:	5 бали Всього за 1 модуль 30 балів
Модуль 2. Практичні засади управління дошкільною освітою					
	Тема 4. Планування роботи у ЗДО (лк - 2 год., практ. – 2 год.) План лекції 5 1.Річний план роботи ЗДО. 2.Аналіз роботи за минулий рік. 3.Завдання на новий навчальний рік. 4.Методична робота з кадрами. 5.Вивчення стану життєдіяльності дітей. 6. Організаційно-педагогічна робота. 7. Робота методичного кабінету. 9. Адміністративно-господарська діяльність. 8. Оформлення додатків: проведення свят і	Лекція, практичне	11, 28, 23	Практичне заняття 4 Практичні завдання: Підготувати виступ-повідомлення «Штатний розпис: основні терміни та поняття» Проаналізуйте обсяг роботи керівництва ЗДО. Визначте, які напрями роботи доречно розподілити до виконання між адміністрацією ЗДО та педагогами. Напишіть протокол засідання педагогічної ради за зразком із актуальних проблем дошкільної освіти за Вашим вибором. Розробити власний варіант	5 балів

	розваг, гурткова робота, план тематичних тижнів, медичних заходів. 5. Затвердження річного плану ЗДО на педагогічній раді.			тематики навчальних тижнів на півріччя.	
	Тема 4. Планування роботи у ЗДО (самоств. – 10 год.)	Самостійна робота	11, 28, 23	Питання для самостійного опрацювання: Підготувати варіант перспективного планування на місяць.	5 бали
	Тема 5. Інноваційні технології управлінської діяльності (лк – 2 год., практ. – 2 год.) План лекції № 6 1. Поняття «управління інноваційним розвитком ЗДО» 2. Закономірності та принципи інноваційного розвитку ЗДО. 3. Модернізація управління освітою. 4. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності.	Лекція, практичне	12, 13, 22, 26	Практичне заняття 5 Практичні завдання: Складіть план засідання методичного об'єднання на будь-яку тему за Вашим вибором.	5 балів
	Тема 5. Інноваційні технології управлінської діяльності (самоств. – 10 год.)	Самостійна робота	12, 13, 26	Питання для самостійного опрацювання: Проаналізувати «Положення про порядок здійснення інноваційної	5 балів

				освітньої діяльності». Підготувати презентацію та аналіз документау.	
	<p>Тема 6. Мікроклімат в педагогічному колективі. (лк – 4 год., практ. – 4 год.)</p> <p>План лекції № 7</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічний клімат педагогічного колективу ЗХДО. 2. Засоби впливу на ефективну взаємодію членів педагогічного колективу ЗДО. 3. Соціально-педагогічна взаємодія учасників освітнього процесу ЗДО. <p>Тема 6. Мікроклімат в педагогічному колективі.</p> <p>План лекції № 8</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття «конфлікти» та їх види. 2. Особливості конфліктів у педагогічному колективі ЗДО 3. Роль керівника ЗДО у попередженні конфліктів. 4. Шляхи подолання конфліктів у педагогічному колективі. 	Лекція, практичне	12, 13	<p>Практичне заняття № 67</p> <p>Практичні завдання:</p> <p>Розробити пам'ятку керівника ЗДО щодо створення позитивної атмосфери у педагогічному колективі ЗДО.</p>	5 балів
	<p>Тема 6. Мікроклімат в педагогічному колективі. (самост. – 10 год.)</p> <p>Питання для самостійного опрацювання:</p> <p>Конфлікти, їх попередження і подолання в трудовому колективі</p>	Самостійна робота	12, 13	<p>Практичне завдання</p> <p>Поняття "конфлікт" і "конфліктна ситуація", різниця між ними. Представити рекомендації щодо попередження конфліктних ситуацій у професійній діяльності педагога.</p>	5 балів
					Всього за 2 модуль 30

				балів
Всього 1,2 модулі – 60 б.		Екзамен – 40 б.		Всього 100 балів.

9. Система оцінювання та вимоги

Модуль 1. Теоретичні основи управління в системі дошкільної освіти

Максимальна кількість балів за цей модуль – 30 балів:

Теми № 1, 2, 3 - усна відповідь і виконання практичних завдань – 15 балів.

Виконання завдань самостійної роботи – 15 балів.

Модуль 2. Практичні засади управління дошкільною освітою

Максимальна кількість балів за цей модуль – 30 балів:

Теми № 4, 5, 6 - усна відповідь і виконання практичних завдань – 15 балів.

Виконання завдань самостійної роботи – 15 балів.

За 1, 2 модулі – 60 б.

Екзамен - 40 балів

Всього: 100 балів

10.Список рекомендованих джерел

Основна література

1. Методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах дошкільної освіти (наказ Державної служби якості освіти України від 30.11.2020 № 01-11/71)
2. Методичні рекомендації щодо проведення просвітницької роботи з учасниками освітнього процесу в закладах дошкільної освіти з питань уникнення враження мінами, вибухонебезпечними предметами та ознайомлення з правилами поведінки в надзвичайних ситуаціях (лист МОН від 25.04.2022 № 1/4428-22)
3. Порядок проведення моніторингу якості освіти (наказ МОН від 16.01.2020 № 54)
4. Правила організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях (наказ Мін'юсту від 18.06.2015 № 1000/5)
5. Примірне положення про методичний кабінет закладу дошкільної освіти (наказ МОН від 16.04.2018 № 372)
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин (Закон України від 01.07.2022 № 2352-IX)
7. Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні (лист МОН від 29.03.2022 № 1/3737-22)
8. Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності (наказ МОН від 20.04.2015 № 446)
9. Про затвердження типових програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників (наказ МОН від 23.04.2021 № 457)
10. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо впровадження оновленого Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) (наказ МОН від 31.03.2021 № 397)

11. Про затвердження уніфікованої форми акта, що складається за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері дошкільної освіти (наказ МОН від 05.08.2019 № 1070)
  12. Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» (лист МОН від 04.04.2022 № 1/3872-22)
  13. Про методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку (лист МОН від 08.06.2022 № 4/1196-22)
  14. Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/2023 навчальному році (лист МОН від 27.07.2022 № 1/8504-22)
  15. Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні (лист МОН від 02.04.2022 № 1/3845-22)
  16. Професійний стандарт «Вихователь дошкільної освіти» (наказ Міністерства економіки України від 19.10.2021 № 755-21)
  17. Типове положення про атестацію педагогічних працівників (наказ МОН від 06.10.2010 № 930)
  18. Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти (лист МОН від 16.03.2021 № 1/9-148)
  19. Щодо організації роботи закладів дошкільної освіти під час карантину (лист МОН від 23.04.2020 № 1/9-219)
  20. Щодо організації роботи та дотримання вимог з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності у закладах дошкільної освіти (лист МОН від 14.02.2019 № 1/11-1491)
  21. Щодо освітніх програм у закладах дошкільної освіти (лист МОН від 09.12.2019 № 1/9-750)
  22. Щодо створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти (лист МОН від 25.06.2020 № 1/9-348)
- Додаткова література:**
23. Дитина: програма виховання і навчання дітей від двох до семи років. наук. кер. проекту: О.В. Огневюк, К.І. Волинець; наук. кер. програмою: О.В. Проскура, Л.П. Кочина. Мін.осв. і наук., мол. та спорту України. К. : Київ, ун-т ім. Б.Грінченка, 2020. 492 с.
  24. Настільна книга керівника дошкільного навчального закладу. Частина 1. / Упор. Курочка Н.М., Омеляненко Н.В. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 248 с.
  25. Настільна книга керівника дошкільного навчального закладу. Частина 2. / Упор. Курочка Н.М., Омеляненко Н.В. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 216 с.
  26. Панасюк Тамара. Інноваційна діяльність дошкільного навчального закладу: основні поняття і зміст // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2014. – № 7. – С.4-7.
- 27. INTERNET-ресурси:**
28. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>.
  29. «Методичні рекомендації до програми виховання та навчання дітей від двох до семи років «Дитина» - <http://nauch.com.ua/psihologiya/5477/index.html>
  30. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років : Проект [Електронний ресурс / Стратегічна дорадча група «Освіта»; МОН України. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>